

POLISI GWRTH FWLIO

DYRO DY LAW I MI AC FE AWN I BEN Y MYNYDD

Drwy gydweithio ac ymddiried yn ein gilydd, mae Ysgol Gymraeg Bro Morgannwg am sicrhau fod pob disgybl yn cyrraedd i ben mynydd ei allu a'i dalentau. Gwnawn hynny drwy gynnig cyfle, cynhaliaeth ac arweiniad o fewn cymdeithas bositif, eangfrydig, diogel a gwar.

Gweledigaeth ar gyfer ein disgyblion

Rydym am ddisgyblion rhugl yn y Gymraeg a'r Saesneg sydd yn falch o draddodiad ac etifeddiaeth eu hardal a'u gwlad. Ceisiwn ddinasyddion cytbwys a chyfrifol sy'n parchu hawliau unigolion eraill ac sydd yn gyfforddus a'u hunain. Bydd ganddynt barch at eu meddyliau, eu hysbryd, a'u cyrff ac fe fydd ganddynt orwelion eang a chwilfrydedd am wybodaeth newydd. Meddant ar y medrau angenrheidiol i fanteisio ar her a sialens y dyfodol yn y byd gwaith ac yn y gymdeithas a byddent am barhau i dyfu a datblygu fel disgyblion gydol oes a dinasyddion y byd.

Cynnwys

1. Cyflwyniad.....	3
2. Gweledigaeth a Gwerthoedd.....	3
3. Beth yw bwlio?.....	3-4
4. Atal a Herio Bwlio.....	5
5. Codi ymwybyddiaeth o fwlio.....	6
6. Ymgorffori gwaith Gwrth-fwlio yn y cwricwlwm.....	6
7. Cynnwys staff, disgyblion, rhieni/gofalwyr a llywodraethwyr ysgol wrth ddatblygu a gweithredu'r polisi.....	7
8. Arwyddion y gallai plentyn neu berson ifanc fod yn cael ei fwlio.....	7
9. Atal digwyddiadau sy'n gysylltiedig â rhagfarn.....	8
10. Teilwra Ymyrraeth.....	8
11. Gweithredu ar ddigwyddiadau sy'n gysylltiedig â rhagfarn a bwlio y tu allan i'r ysgol....	9
12. Adrodd am fwlio.....	10
13. Ymateb i ddigwyddiadau.....	10
14. Ymateb i'r cyflawnwr.....	11
15. Beth all ddisgyblion ei ddisgwyl?.....	11
16. Beth all rhieni/gofalwyr ei ddisgwyl?.....	12
17. Sut ydym yn cadw tystiolaeth?.....	12
18. Monitro a chofnodi bwlio a digwyddiadau untro sy'n gysylltiedig a rhagfarn.....	12
19. Proses o gwyno.....	13
20. Gwerthuso ac adolygu'r polisi a'r strategaeth.....	13

Atodiad 1: Mathau penodol o fwlio a digwyddiadau o fwlio a digwyddiadau sy'n gysylltiedig â rhagfarn.....14-19

Atodiad 2: Cymorth a Chyngor Pellach.....20-21

1. Cyflwyniad

Yn Ysgol Gymraeg Bro Morgannwg, mae herio bwlio yn flaenoriaeth allweddol. Rydym wedi ymrwymo i sicrhau bod ein holl ddisgyblion yn teimlo'n ddiogel ac yn cael eu cefnogi i gyflawni eu llawn botensial. Mae gan bob person ifanc hawl i addysg ac i gael ei drin yn gyfartal.

Er mwyn herio bwlio'n effeithiol byddwn yn cefnogi ein staff a'n disgyblion i fod yn gynhwysol ac yn ymgysylltiol, gyda blaenoriaeth yn cael ei rhoi ar les fel bod disgyblion yn teimlo'n ddiogel ac yn barod i ddysgu. Mae'n hanfodol bod plant a phobl ifanc yn cael eu haddysgu am feithrin a chynnal perthnasoedd parchus a bod gwerthoedd parch, goddefgarwch a charedigrwydd yn rhan o gymunedau a diwylliant ysgolion.

2. Gweledigaeth a Gwerthoedd yr Ysgol

Yn Ysgol Gymraeg Bro Morgannwg, rydym yn wedi ymrwymo'n llwyr i sicrhau bod pob disgybl a phob aelod o staff yn ddiogel ac yn hapus yn yr ysgol. Dim ond pan fydd hyn yn digwydd y bydd holl aelodau cymuned yr ysgol yn medru cyrraedd eu llawn potensial. Mae bwlio o unrhyw fath yn effeithio ar hyn ac yn cyfyngu ar gyfle cyfartal. Mae'n gyfrifoldeb ar bawb i atal hyn rhag ddigwydd ac mae'r polisi hwn yn cynnwys canllawiau sy'n cynnal yr ethos hwn. Ein nod yw herio agweddau tuag at fwlio, gan wella dealltwriaeth y disgyblion a'r staff. Rydym ni'n ysgol sydd yn annog sgwrsio yn agored ac rydym bob amser yn ymateb i unrhyw gonsyrn gan ddisgybl neu aelod o staff.

3. Beth yw bwlio?

Nid oes diffiniad cyfreithiol o fwlio yng Nghymru nac ym Mhrydain Fawr. Felly, mae ein diffiniad yn adeiladu ar egwyddorion a ddefnyddir yn eang a sefydlwyd yn y DU ers 1993.

'Ymddygiad unigolyn neu grŵp, a ailadroddir dros amser fel arfer, sy'n brifo eraill yn fwriadol, naill ai yn gorfforol neu'n emosiynol.'

Mae nifer o elfennau unigryw yn gysylltiedig â bwlio. Mae'r rhain yn cynnwys, ond heb eu cyfyngu i'r canlynol:

- **Bwriad i niweidio:** mae'r bwlio yn fwriadol gyda'r bwriad o achosi niwed. Mae'r rheiny sy'n bwlio eraill yn aml yn gwybod yn union sut i fychanu neu frifo eu targed: pigo ar agweddau penodol ar eu hymddangosiad, eu personoliaeth neu eu hunaniaeth sy'n cynhyrchu'r effaith yr oeddent yn ei ddymuno. Maent yn chwilio am y man lle mae ganddynt bŵer dros eu targed.
- **Canlyniad niweidiol:** mae unigolyn neu grŵp yn cael ei frifo'n gorfforol neu'n emosiynol. Gellir eu hynysu, eu bychanu neu eu gwneud yn ofnus. Mae eu hymdeimlad o hunanwerth yn cael ei leihau.
- **Gweithredoedd uniongyrchol neu anuniongyrchol:** gall bwlio gynnwys ymddygiad ymosodol uniongyrchol, fel taro, yn ogystal â gweithredoedd anuniongyrchol fel lledaenu

sïon, datgelu gwybodaeth breifat am rywun neu rannu delweddau preifat gyda phobl na fwriadwyd rhannu'r wybodaeth/delweddau â hwy.

- **Ailadrodd:** mae bwlio fel arfer yn golygu gweithredoedd ymosodol mynych. Nid yw gweithred ymosodol ynysig, fel ffeit, fel arfer yn cael ei ystyried yn fwlio. Ac eto, gall unrhyw ddigwyddiad fod yn ddechrau patrwm o ymddygiad bwlio sy'n datblygu wedyn. Dyna pam mae cofnodion digwyddiadau mor bwysig.
- **Pŵer anghyfarfart:** mae bwlio yn golygu camddefnyddio pŵer gan un person neu grŵp sydd (yn cael eu hystyried) yn fwy pwerus, yn aml oherwydd eu hoedran, eu cryfder corfforol, eu poblogrwydd neu eu gwydnwch seicolegol.

Gall bwlio fod ar sawl ffurf, gan gynnwys:

- **Corfforol** – cicio, baglu neu wthio rhywun, anafu rhywun, difrodi ei eiddo neu wneud ystumiau bygythiol
- **Geiriol** – gwawdio a galw enwau, sarhau, bygwth, bychanu neu frawychu
- **Emosiynol** – ymddygiad sydd â'r bwriad o ynysu, brifo neu fychanu rhywun
- **Anuniongyrchol** – gweithredoedd slei neu dwyllodrus a gyflawnir y tu ôl i gefn y targed neu ledaenu sibrydion amdano
- **Ar-lein** – defnyddio unrhyw fath o ddulliau technolegol, ffonau symudol, rhwydweithiau cymdeithasol, gemau, ystafelloedd sgwrsio, fforymau neu apiau i fwlio drwy negeseuon testun, negeseuon, delweddau neu fideo (gweler atodiad 2 am ragor o wybodaeth ar fwlio ar-lein)
- **Niweidio perthnasoedd** – bwlio sy'n ceisio gwneud niwed i berthnasoedd neu statws cymdeithasol y targed: annog ei ffrindiau i droi cefn arno, elwa ar anghenion addysgol ychwanegol (ADY) neu salwch hirdymor unigolyn, targedu statws cymdeithasol ei deulu, ynysu neu godi cywilydd ar rywun yn fwriadol neu achosi helynt yn fwriadol i rywun
- **Rhywiol** – cyffwrdd digroeso, bygythiadau, awgrymiadau, sylwadau a jôcs neu ensyniadau. Gall hyn hefyd gynnwys blacmel rhywiol, yr hyn a elwir yn 'bornograffi dial' ac unrhyw gamddefnydd o luniau personol a noeth o'r disgybl sy'n cael ei dargedu;
- **Cysylltiedig â rhagfarn** – bwlio disgybl neu grŵp o ddisgyblion oherwydd rhagfarn. Gellid cysylltu hyn â stereoteipiau neu ragdybiaethau am hunaniaeth. Mae bwlio sy'n gysylltiedig â rhagfarn yn cynnwys y nodweddion a ddiogelir (oedran, anabledd, ailbennu rhywedd, priodas a phartneriaeth sifil, beichiogrwydd a mamolaeth, hil, crefydd neu gred, rhyw a chyfeiriadedd rhywiol). Mae rhagfarn yn gallu ac yn ymestyn y tu hwnt i'r nodweddion a ddiogelir ac mae'n gallu arwain at fwlio am amrywiaeth o resymau eraill fel statws cymdeithasol a chefnidir.

Mae mathau penodol o fwlio yn ymwneud â nodweddion a ddiogelir. Gellir categorïddio'r rhain yn fras i'r grwpiau canlynol:

- Bwlio sy'n gysylltiedig ag oedran
- Bwlio sy'n cynnwys disgyblion ag anableddau, sy'n gallu cynnwys ADY

- Bwlio homoffobig, deuffobig a/neu drawsffobig
- Bwlio sy'n gysylltiedig â hil, crefydd a/neu ddiwylliant
- Bwlio rhywiaethol a/neu rywiol

Nid yw rhai mathau o ymddygiad, er ei fod yn annerbyniol, yn cael ei ystyried yn fwlio. Mae Ysgol Gymraeg Bro Morgannwg yn trin yr achosion hyn yn unol â pholisi perthnasoedd yr ysgol er mwyn delio â hwy'n effeithiol a'u hatal rhag gwaethygu ac arwain at fwlio. Cofnodir digwyddiadau untro gan yr ysgol ac mae'r data hwn yn cael ei adolygu'n rheolaidd ochr yn ochr â data ar fwlio i lywio arfer yn y dyfodol. Cofnodir materion yn ymwneud â Diogelu ar My Concern a gall hyn arwain at ymglymiad yr heddlu at gymorth amlasiantaethol neu ymyrraeth therapiwtig ar berson ifanc.

Mae'r enghreifftiau canlynol yn achosion na fyddent fel arfer yn cael eu hystyried yn fwlio:

- **Ffrae rhwng ffrindiau** - gall ffrae rhwng ffrindiau ddirywio i fod yn ymddygiad bwlio sy'n cael ei alluogi gan y ffaith bod gan gyn-ffrindiau wybodaeth bersonol am ofnau ac ansicrwydd ei gilydd. Mae plant a phobl ifanc sy'n cael eu targedu gan gyn-ffrindiau yn teimlo'r bradychiad yn ddwfn ac yn aml yn cael eu hynysu oddi wrth eu hen grŵp ffrindiau;
- **Ymladd untro** – mae'r achosion gael eu trin yn unol â pholisi perthnasoedd yr ysgol oni bai ei fod yn rhan o batrwm o ymddygiad sy'n dangos bod unigolyn arall yn cael ei dargedu'n fwriadol;
- Nid yw **dadl neu anghytundeb** rhwng dau blentyn neu berson ifanc yn cael eu hystyried yn fwlio yn gyffredinol. Serch hynny, efallai y bydd angen cymorth arnynt i ddysgu parchu barn pobl eraill;
- **Ymosodiad corfforol untro** – mae ymosodiad o'r math hwn yn cael ei atal a'i drin ar unwaith. Gall ymglymiad yr heddlu mewn achosion lle mae ymosodiad corfforol wedi digwydd fod yn briodol hefyd;
- Digwyddiadau sy'n gysylltiedig â **rhagfarn** – gellir diffinio digwyddiad sy'n gysylltiedig â rhagfarn fel "unrhyw ddigwyddiad y tybir ei fod yn rhagfarnllyd neu'n wahaniaethol gan y dioddefwr neu unrhyw berson arall sy'n clywed neu'n dyst i'r digwyddiad".

4. Atal a herio bwlio

Mae Ysgol Gymraeg Bro Morgannwg yn deall bod bwlio yn medru achosi niwed hir dymor ar unigolion ac yn effeithio ar ganolbwyntio disgyblion ar lawr y dosbarth. Gall bwlio effeithio ar hapusrwydd disgyblion yn yr ysgol yn ogystal â thu allan i'r ysgol. Mae bwlio yn cael effaith negyddol ar ddisgyblion ac yn effeithio ar emosiynau disgyblion ac yn gwneud iddyn nhw golli hyder. Os ydy'n digwydd dros gyfnod hir – nid yw'r disgyblion yn teimlo'n ddiogel yn yr ysgol. Rydym hefyd yn gytûn bod angen cynorthwyo'r disgybl sy'n bwlio er mwyn sicrhau nad yw'n

digwydd eto. Mae'n hollbwysig ein bod ni fel ysgol yn parhau i flaenoriaethu gwerthoedd sy'n helpu ein disgyblion i fod yn ddinasyddion egwyddorol.

5. Codi ymwybyddiaeth o fwlio

Yn Ysgol Gymraeg Bro Morgannwg byddwn yn:

- sicrhau bod yr holl staff yn ymwybodol o'r polisi gwrth-fwlio.
- sicrhau, yn ystod y cyfnod sefydlu, bod yr holl staff newydd yn cael gwybod am y polisi, y dull gweithredu a gymerir gan yr ysgol a sut y gweinyddir y gweithdrefnau
- sicrhau bod goruchwylwyr meysydd chwarae, amser cinio a gweinyddwyr yr ysgol yn gwbl ymwybodol o'r polisi a'r gweithdrefnau y dylent eu dilyn
- cyrchu barn plant a phobl ifanc ar natur y bwlio yn rheolaidd.
- sicrhau bod disgyblion yn gwybod sut i fynegi gofidiau a phryderon am ddigwyddiadau untro a bwlio.
- sicrhau bod pob disgybl yn ymwybodol o gosbau'r ysgol o ran bwlio.
- cynnwys disgyblion mewn ymgyrchoedd gwrth-fwlio.
- cyhoeddi'r polisi gwrth-fwlio ar wefan yr ysgol
- rhoi cyhoeddusrwydd i fanylion llinellau cymorth a gwefannau defnyddiol
- cynnig cymorth i ddisgyblion sydd wedi cael eu bwlio (canfyddedig a gwirioneddol)
- gweithio gyda disgyblion sydd wedi bod yn bwlio er mwyn mynd i'r afael â'r problemau sydd ganddynt.

6. Ymgorffori gwaith gwrth-fwlio yn y cwricwlwm

Mae creu amgylchedd sy'n annog ymddygiad cadarnhaol ac yn mynd i'r afael ag achosion sylfaenol ymddygiad annerbyniol yn helpu i greu amgylchedd cynhwysol lle mae disgyblion yn teimlo'n ddiogel ac yn barod i ddysgu. Rydym yn cynllunio'r cwricwlwm ysgol gyfan i helpu pob plentyn a pherson ifanc i ddod yn:

- ddisgyblion uchelgeisiol a galluog sy'n barod i ddysgu trwy gydol eu bywydau
- cyfranwyr creadigol a llawn menter sy'n barod i chwarae rhan lawn mewn bywyd a gwaith
- dinasyddion moesegol a gwybodus sy'n barod i fod yn ddinasyddion Cymru a'r byd
- unigolion iach a hyderus sy'n barod i fyw bywydau llawn boddhad fel aelodau gwerthfawr o'r gymdeithas

Mae'r Maes Iechyd a Lles o'r Profiad Dysgu yn ymwneud ag agweddau corfforol, seicolegol, emosiynol a chymdeithasol ein bywydau. Mae gwersi untro neu weithgareddau byr yn llai tebygol o lwyddo na gwaith wedi'i wreiddio yn y cwricwlwm sy'n mynd i'r afael yn raddol â pherthnasoedd, ymddygiad cadarnhaol a gwydnwch. Mae gwaith ar draws y cwricwlwm yn

adeiladu diwylliant ysgol gefnogol a gwerthoedd a rennir. Gall fod yn allweddol i alluogi a grymuso disgyblion i gaffael a chynnal y sgiliau cymdeithasol a fydd yn eu galluogi i reoli eu perthnasoedd ag eraill mewn modd adeiladol a'u galluogi i ymateb i fwlio mewn ffordd briodol ac, os oes angen, pendant. Mae'r dull hwn o ymdrin â bwlio yn galluogi'r mater i gael ei gyflwyno'n raddol mewn ffordd sy'n briodol i oedran, rhyw a diwylliant ac yn golygu nad yw'n cael ei drin fel gwrs 'untro'. Mae'n caniatáu i ddisgyblion ddefnyddio arddulliau dysgu dewisol a phriodol a all gynnwys defnyddio llenyddiaeth, deunydd clyweledol, drama, cerddoriaeth, dadleuon ac ymwelwyr allanol.

Mae mentrau wedi'u targedu yn gyfle i atgyfnerthu diwylliant ysgol gadarnhaol a chynhwysol. Gall hyn gynnwys diwrnodau ymwybyddiaeth, gweithdai, sesiynau cyfeirio a galw heibio yn ogystal â chynnwys y gymdogaeth ehangach a defnyddio amrywiaeth o sefydliadau.

Yn Ysgol Gymraeg Bro Morgannwg byddwn yn:

- sicrhau bod disgyblion yn gwybod eu bod yn gallu trafod materion gydag aelod o staff ar unrhyw adeg.
- sicrhau ein bod yn gwrando ar bob disgybl sy'n codi mater o fwlio.
- sicrhau ein bod yn ymateb yn briodol i bob disgybl sy'n codi pryder am fwlio.

7. Cynnwys staff, disgyblion, rhieni/gofalwyr a llywodraethwyr ysgol wrth ddatblygu a gweithredu'r polisi

Yn Ysgol Gymraeg Bro Morgannwg mae'r gwaith o weithredu strategaeth gwrth-fwlio effeithiol a llwyddiannus i herio ac atal bwlio yn cynnwys y gymuned ysgol gyfan. Mae mabwysiadu dull gweithredu ysgol gyfan yn fwy tebygol o lwyddo nag un fenter gan athro neu grŵp o ddisgyblion. Rydym yn ymgynghori â'r disgyblion fel cam hanfodol ym mhob cam o'r gwaith gwrth-fwlio drwy ddylanwadu ar benderfyniadau ar faterion sy'n effeithio arnynt yn unol â'u hawliau o dan y CCUHP (Hawliau Plant). Trwy waith gwrth-fwlio llwyddiannus rydym yn parchu pob aelod o'r gymuned ysgol ac yn dangos y parch hwn yn hytrach na gosod cyfres o reolau ar ddisgyblion heb unrhyw gyfeiriad at ba mor dda y mae hyn yn gweithio.

Yn Ysgol Gymraeg Bro Morgannwg byddwn yn:

- ymgysylltu'n eang â'r gymuned ysgol i sicrhau bod ein polisiâu a'n gweithdrefnau yn berthnasol a'u diweddarau yn unol â hynny
- gosod amcanion clir a realistig ynghylch yr hyn y mae'r strategaeth yn ceisio'i gyflawni
- sicrhau bod aelodau staff yn ymwybodol o'r polisi ac yn deall y rôl maent yn ei chwarae er mwyn sicrhau bod pob disgybl a staff yr ysgol yn teimlo'n hapus ac yn ddiogel

Mae'n hanfodol bod plant a phobl ifanc yn cael eu haddysgu gartref ac yn yr ysgol, am feithrin a chynnal perthnasoedd parchus. Dyma'r sylfaen y mae ymddygiad cadarnhaol yn seiliedig arni. Mae gan rieni/gofalwyr rôl bwysig i'w chwarae, fel rhan o'r gymuned ysgol, o ran cymryd cyfrifoldeb am ymddygiad eu plentyn y tu mewn a'r tu allan i'r ysgol. Mae gweithio mewn

partneriaeth rhwng yr ysgol a rhieni/gofalwyr i gynnal safonau ymddygiad uchel ac annog parch a charedigrwydd tuag at bobl eraill yn hanfodol.

Yn Ysgol Gymraeg Bro Morgannwg, byddwn yn sicrhau bod rhieni/gofalwyr:

- yn ymwybodol o'r polisi a fydd ar wefan yr ysgol
- yn gwybod sut yr hoffai'r ysgol iddynt roi gwybod am unrhyw bryderon a sut i uwchgyfeirio materion yn briodol pe na baent yn fodlon ar ganlyniad eu pryder cychwynnol
- yn gwybod â phwy i siarad â nhw wrth godi pryder am fwlio neu ddigwyddiadau untro a pha dystiolaeth i'w darparu
- wedi'u cynnwys i gefnogi eu plant a chefnogi gweledigaeth a gwerthoedd yr ysgol
- yn ymwybodol bod rhagfarn a gwahaniaethu yn annerbyniol yn y gymuned ysgol
- yn ymwybodol o weithdrefn gwyno'r ysgol, rhag ofn nad ydynt yn fodlon â'r ffordd y mae'r ysgol wedi delio ag achos o fwlio a digwyddiadau untro a adroddwyd
- yn ymwybodol nad yw bwlio a digwyddiadau untro yn gysylltiedig â staff ysgol drwy'r cyfryngau cymdeithasol yn dderbyniol.

8. Arwyddion y gallai plentyn neu berson ifanc fod yn cael ei fwlio

Gallai arwyddion bod plentyn yn cael ei fwlio gynnwys:

- ddim eisiau mynd i'r ysgol
- ymddangos yn ofnus o/yn ystod y daith i'r ysgol ac adref
- newid eu llwybr arferol
- bod yn bryderus, di-hwyl, tawel
- cwyno am salwch fel poenau stumog a chur pen
- gwlychu gwely gan blentyn neu berson ifanc nad yw'n gwneud hynny fel arfer
- cael hunllefau neu anawsterau cysgu
- dod adref yn rheolaidd gydag eiddo wedi mynd ar goll neu wedi'i ddifrodi
- cyrraedd adref yn llwglyd
- gofyn am arian ychwanegol neu ddwyn arian
- triwantio
- dirywiad mewn gwaith/llawysgrifen
- ddim yn bwyta
- toriadau a chleisiau heb esboniad
- bod yn ymosodol a bwlio eraill
- rhoi esgusodion anymarferol ar gyfer unrhyw un o'r uchod

9. Sut y caiff bwlio a digwyddiadau sy'n gysylltiedig a rhagfarn eu hatal, gan gynnwys ar deithiau ysgol ac adref?

Yn Ysgol Gymraeg Bro Morgannwg rydym yn mynd ati'n rhagweithiol i atal pob digwyddiad rhagfarn untro (canfyddedig neu wirioneddol) a bwlio ac i liniaru eu heffeithiau pan fyddant yn digwydd.

Byddwn yn:

- mabwysiadu dull gweithredu ysgol gyfan o hyrwyddo ymddygiad cadarnhaol a pharchus rhwng staff a disgyblion fel rhan o'u dull gweithredu ysgol gyfan o ymdrin â lles - bydd y dull gweithredu hwn yn cael ei ddefnyddio ym mhob gweithgarwch ysgol
- creu amgylchedd sy'n annog ymddygiad cadarnhaol ac yn mynd i'r afael ag achosion sylfaenol ymddygiad annerbyniol - bydd hyn yn helpu i greu amgylchedd cynhwysol lle mae disgyblion yn teimlo'n ddiogel ac yn barod i ddysgu
- addysgu plant a hyfforddi staff am barch, ymddygiad cadarnhaol, stereoteipiau a mynd i'r afael â rhagfarn
- meithrin hyder er mwyn gallu herio iaith annerbyniol a mynd i'r afael â hi
- sicrhau goruchwyliaeth effeithiol rhwng gwersi â lleoedd diogel a ddarperir ar gyfer disgyblion sy'n agored i niwed yn ystod yr adegau hyn
- cyfleu neges glir o ymddygiad cadarnhaol, caredigrwydd, teyrngarwch ac ysbryd tîm

10. Teilwra Ymyrraeth

Efallai na fydd plant ifanc sy'n bwlio eraill sy'n defnyddio sarhad bob amser yn deall y niwed y maent wedi'i achosi ac efallai eu bod yn ailadrodd yr hyn y maent wedi'i glywed gartref neu yn y gymuned.

Yn Ysgol Gymraeg Bro Morgannwg byddwn yn mynd i'r afael â hyn drwy:

- waith adferol sensitif
- weithgareddau grŵp sy'n archwilio pam mae rhai geiriau'n annerbyniol y gellir eu defnyddio
- gyfarfodydd gyda rhieni/gofalwyr i'w hatgoffa am werthoedd yr ysgol

Pan fydd pobl ifanc yn cyrraedd y glasoed, maent yn fwy tebygol o gael eu dylanwadu gan eu cyfoedion ac felly dylai ymyriadau ymdrin â'r grŵp cyfan neu'r dosbarth fel y gellir clywed barn y mwyafrif.

11. Sut ydym yn gweithredu mewn perthynas a digwyddiadau sy'n gysylltiedig â rhagfarn a bwlio y tu allan i'r ysgol?

Gall bwlio y tu allan i'r ysgol gynnwys bwlio ar-lein. Ceir gwybodaeth ar hyn yn atodiad 2.

Gellir gosod cosb tra bo disgyblion ar daith ysgol, ond nid tra bo'r disgyblion ar ei daith adref o'r ysgol. Mewn amgylchiadau o'r fath, gallai'r aelod o staff ddweud wrth y disgybl ei fod wedi cael ei weld yn camymddwyn a/neu'n bwlio ac y bydd yn cael ei gosbi; fodd bynnag, rhaid i'r aelod o staff aros nes bod y disgybl yn yr ysgol i osod y gosb.

Yn Ysgol Gymraeg Bro Morgannwg, byddwn yn:

- annog ein disgyblion i ymddwyn yn briodol ar y ffordd i'r ysgol ac ar y ffordd adref
- delio gydag unrhyw ddigwyddiadau ar y ffordd i'r ysgol neu ar y ffordd adref yn briodol a byddwn yn delio gyda phob sefyllfa mewn ffordd unigryw sy'n gweddu difrifoldeb y sefyllfa.

12. Adrodd am fwlio

Yn Ysgol Gymraeg Bro Morgannwg, gall disgyblion roi gwybod am ddigwyddiadau untro a bwlio. Mae'r rhain yn cynnwys:

- siarad gydag unrhyw aelod o staff
- mynd i le tawel a phreifat i siarad
- siarad gydag arweinwyr bugeiliol a staff ar gael ar adegau allweddol
- siarad gyda nyrsys neu gwnselwyr ysgol
- cardiau 'Rwy'n dymuno i'm hathrawes wybod' (Ysgol Isaf).

13. Ymateb i ddigwyddiadau

Mae holl staff ysgol yn ymwybodol o'r gweithdrefnau i'w dilyn os bydd disgybl yn rhoi gwybod ei fod yn cael ei fwlio neu'n rhoi gwybod am ddigwyddiad yn gysylltiedig â rhagfarn. Dyma'r camau byddwn yn eu dilyn:

Cam 1	Rhybudd i'r cyflawnwr a hysbysu rhieni
Cam 2	Ystafell Cefnogi Ymddygiad
Cam 3	Diarddeliad

Dylai'r holl staff gofio y gall disgybl fynd at unrhyw aelod o staff y mae'n ymddiried ynddo. Bydd hyfforddiant staff a diweddariadau rheolaidd yn cynyddu eu parodrwydd a'u hyder i sylwi ac ymateb pan fydd materion yn ymwneud â digwyddiadau untro a bwlio'n codi.

Mae'r ymyriadau mwyaf effeithiol yn cael eu cynnal dros yr hirdymor, ac yn cael eu datblygu gyda staff, disgyblion, rhieni/gofalwyr a phartneriaid yn y gymuned. Caiff y rhain eu monitro, eu gwerthuso a'u diwygio'n rheolaidd i adlewyrchu newidiadau mewn amgylchiadau neu gyddestun. Cefnogir ymyriadau gan ethos ysgol sy'n atal digwyddiadau untro, yn ogystal â bwlio tra'n hyrwyddo empathi a pharch tuag at amrywiaeth. Mae un ymyriad neu fenter yn annhebygol o roi ateb i fwlio a bydd y strategaeth gwrth-fwlio fwyaf effeithiol fel arfer yn cynnwys amrywiaeth o ddulliau y gellir eu haddasu i gyd-fynd â digwyddiadau penodol ac yn rhan o ddull gweithredu ehangach yr ysgol gyfan o ymdrin â lles.

Gall ymyriadau fod ar lefel dosbarth, lefel grŵp blwyddyn neu gyda'r cyflawnw(y)r yn unig

14. Ymateb i'r cyflawnwr

Yn Ysgol Gymraeg Bro Morgannwg, byddwn yn:

- annerch y cyflawnw(y)r yn unol â'r gweithdrefnau a'r cosbau y cytunwyd arnynt yn yr ysgol os canfuwyd eu bod wedi gweithredu'n amhriodol

- rhoi cyfle i gyflawnwyr roi eu hochr nhw o'r stori cyn gwneud unrhyw benderfyniadau ar gosbau
- penderfynu ar y gosb fwyaf priodol yn unol â'r polisi ymddygiad
- anelu at fynd i'r afael ag achosion sylfaenol y digwyddiadau untro a/neu fwlio sy'n digwydd yn y lle cyntaf - mae hyn yn debygol o gael yr effaith fwyaf o ran atal y mater rhag parhau.

Lle defnyddir ynysu i fynd i'r afael â bwlio, gwneir hyn ar ar gyfer y tymor byr ac fel rhan o gynllun tymor hwy ar gyfer mynd i'r afael ag achos sylfaenol y bwlio. Bydd staff yn esbonio i ddisgyblion y rheswm pam eu bod wedi'u hynysu ac yn amlinellu mai ymyriad byrdymor yw'r strategaeth fel rhan o gynllun tymor hwy i fynd i'r afael â'r mater.

15. Beth all y disgyblion ei ddisgwyl?

Yn Ysgol Gymraeg Bro Morgannwg, byddwn yn:

- cyrchu barn disgyblion ar natur y digwyddiadau untro a bwlio yn rheolaidd
- sicrhau bod disgyblion yn gwybod sut i fynegi a rhoi gwybod am ofidiau a phryderon am ddigwyddiadau untro a bwlio
- sicrhau bod pob disgybl yn ymwybodol o'r ystod o gosbau y gellir eu defnyddio yn erbyn y rhai sy'n cymryd rhan mewn digwyddiadau untro a bwlio
- cynnwys disgyblion mewn ymgyrchoedd gwrth-fwlio
- rhoi cyhoeddusrwydd i fanylion llinellau cymorth a gwefannau
- cynnig cymorth i ddisgyblion sydd wedi cael eu bwlio
- gweithio gyda disgyblion sydd wedi bod yn bwlio er mwyn mynd i'r afael â'r problemau sydd ganddynt
- annog y disgyblion i drafod gwrth-fwlio, er enghraifft drwy'r cyngor ysgol
- rhoi posteri o amgylch yr ysgol, mewn iaith y gall pob disgybl ei deall yn glir

16. Beth all rhieni/gofalwyr ei ddisgwyl?

Yn Ysgol Gymraeg Bro Morgannwg, byddwn yn:

- sicrhau bod rhieni/gofalwyr yn gwybod â phwy i gysylltu os ydynt yn poeni am ddigwyddiadau untro a bwlio – y penaethiaid blwyddyn.
- sicrhau bod rhieni'n gwybod am ein gweithdrefn gwyno a sut i'w defnyddio'n effeithiol.
- sicrhau bod rhieni/gofalwyr yn gwybod ble i gael cyngor annibynnol am ddigwyddiadau untro a bwlio.
- gweithio gyda rhieni a'r gymuned leol i fynd i'r afael â materion y tu hwnt i gatiâu'r ysgol sy'n arwain at ddigwyddiadau untro a bwlio.

Gallwn gefnogi'r disgybl sydd wedi dweud ei fod wedi cael ei fwlio dwy weithredu'r camau canlynol:

Gwrando effeithiol

Mae'r rhai sy'n dargedau o ddigwyddiadau untro (canfyddedig a gwirioneddol) a bwlio yn tueddu i deimlo'n ddi-rym. Un o'r camau cyntaf wrth ymateb i ddigwyddiadau yw gweithio i adfer eu gallu i wneud dewisiadau drostynt eu hunain. Gan ddefnyddio technegau gwrando effeithiol gall staff (neu gefnogwr cymheiriaid lle defnyddir y rhain) helpu'r disgybl sydd wedi'i dargedu i deimlo ei fod yn gwneud rhywbeth am y broblem.

Byddwn yn:

- cydnabod yn dawel ddiect neu ofid y plentyn neu'r person ifanc a dargedir sy'n siarad
- ceisio peidio â'u rhuthro os oes angen amser arnynt i brosesu eu meddyliau
- cofio bod y targed wedi gorfod bod yn ddewr i adrodd am yr hyn sy'n digwydd
- diolch i'r disgybl am roi gwybod am y broblem
- esbonio y camau nesaf o ran sut yr eir i'r afael â'r pryderon

Ystyried y lleoliad

Byddwn yn:

- eistedd ar yr un lefel â'r disgybl sy'n adrodd am ei brofiad o fwlio
- sicrhau preifatrwydd er mwyn sicrhau nad yw disgyblion yn clywed yr hyn a ddywedir neu'n gweld cyfarfod yn cael ei gynnal

17. Sut ydym yn cadw tystiolaeth?

Dylid annog disgyblion sy'n dioddef digwyddiad untro neu sy'n cael eu bwlio, lle bo hynny'n bosibl, i gadw tystiolaeth o'r gweithgaredd. Gall tystiolaeth gynnwys:

- bygythiadau a anfonir ar neu ar-lein drwy negeseuon, sgysiau, nodiadau neu ddelweddau, dillad neu eiddo eraill wedi'u difrodi, sgysiau neu nodiadau ar-lein
- datganiadau tystion neu dystiolaeth ychwanegol gan wylwyr
- dyddiadau ac amseroedd pan ddigwyddodd pethau
- sgrinluniau

Mae bwlio a digwyddiadau untro yn amharu ar hunan-barch iach, gan ddisodli credoau cadarnhaol amdanoch eich hun gyda chredoau sy'n gysylltiedig â chywilydd, ffeidd-dod, beirniadaeth, analluogrwydd, diffyg pŵer a bod yn ddiymadferth. Wrth benderfynu ar y camau nesaf i gynyddu hunan-ffeithiolrwydd y disgybl sy'n adrodd ei fod yn cael ei fwlio, dylai staff roi elfen o ddewis i ddisgyblion lle bo hynny'n bosibl. Gall y dewisiadau a gynigir i'r disgybl a dargedir gynnwys:

- sut yr ymdrinnir â'r digwyddiad
- a ddylid ystyried newidiadau i daith bresennol y disgybl i'r ysgol neu oddi yno yn fanylach
- a hoffai'r disgybl gael help gan gefnogwyr cymheiriaid neu a yw'n cytuno i ymuno â chlwb neu weithgaredd.

18. Monitro a chofnodi bwlio a digwyddiadau untro sy'n gysylltiedig a rhagfarn

Yn Ysgol Gymraeg Bro Morgannwg byddwn yn cofnodi'r digwyddiad ar **MyConcern** ac yn uwchlwytho unrhyw dystiolaeth ysgrifenedig at y platfform hwn. Bydd camau gweithredu clir yn dilyn o hyn i herio bwlio, mynd i'r afael ag ymddygiad annerbyniol a gwella lles disgyblion.

Fel y nodwyd yn Adran 3, ni ellir diffinio pob math o ymddygiad annerbyniol fel bwlio. Yn Ysgol Gymraeg Bro Morgannwg ni oddefir unrhyw gamau neu sylwadau gwahaniaethol neu niweidiol yn erbyn disgyblion â nodweddion a ddiogelir a chaiff y rhain eu cofnodi a'u monitro hefyd er mwyn sicrhau bod pob disgybl yn cael ei drin â pharch.

Mewn rhai achosion, gall bwlio fod mor ddifrifol fel ei fod yn fater diogelu neu fod angen i'r heddlu gael eu cynnwys. Efallai y bydd angen cymorth amlasiantaethol neu ymyrraeth therapiwtig ar berson ifanc. bydd hyn yn cael ei adrodd i'r UBD a fydd yn cysylltu â swyddog diogelu'r awdurdod lleol.

Yn Ysgol Gymraeg Bro Morgannwg, byddwn yn:

- gweithredu cylch parhaus o gofnodi, monitro a dadansoddi data ar lefel ysgol o wybodaeth gwrth-fwlio a digwyddiadau untro drwy My Concern
- defnyddio data gwrth-fwlio a digwyddiadau untro ar lefel ysgol i nodi meysydd blaenoriaeth ar gyfer gweithredu gwelliant ysgol gyfan
- cymryd camau i wneud y gwelliannau hynny
- rhannu'r holl ddata gyda'r awdurdod lleol

19. Proses Gwyno

Os nad yw disgybl neu ei riant/gofalwr yn teimlo bod yr ysgol wedi'i gymryd o ddifrif neu os nad yw wedi mynd i'r afael â'i bryder i safon foddhaol, gall wneud cwyn ffurfiol o dan weithdrefn adran 29 o Ddeddf Addysg 2002

20. Gwerthuso ac adolygu'r polisi a'r strategaeth

Caiff y polisi hwn ei adolygu'n flynyddol a'i ddiweddarw lle bo angen. Wrth adolygu'r polisi, ymgynghorir ag aelodau o'r gymuned ysgol, gan gynnwys aelodau o'r corff llywodraethu.

Yn Ysgol Gymraeg Bro Morgannwg, byddwn yn:

- defnyddio arolygon a thrafodaethau grŵp i nodi pa agweddau ar bolisi a strategaeth gyfredol yr ysgol sy'n gweithio'n dda ac unrhyw feysydd i'w gwella
- ceisio barn disgyblion a staff yn rheolaidd, drwy arolygon a thrafodaethau, i fesur graddau'r bwlio a digwyddiadau untro (canfyddedig a gwirioneddol), ymddygiad a ddangosir
- monitro achosion o fwlio a digwyddiadau untro (canfyddedig a gwirioneddol) a nodi patrymau ymddygiad a graddau'r bwlio. Bydd hyn yn ein galluogi i addasu ein polisi gwrth-fwlio os bydd angen ymateb i dueddiadau a materion penodol.

Atodiad 1: Mathau penodol o fwlio a digwyddiadau o fwlio a digwyddiadau sy'n gysylltiedig â rhagfarn

Mae mathau penodol o fwlio sy'n gysylltiedig â nodweddion a ddiogelir.

Gellir categorïddio'r rhain yn fras i'r grwpiau canlynol:

- bwlio sy'n gysylltiedig ag oedran
- bwlio sy'n cynnwys disgyblion ag anableddau, sy'n gallu cynnwys ADY
- bwlio homoffobig, deuffobig a/neu drawsffobig
- bwlio sy'n gysylltiedig â hil, crefydd a/neu ddiwylliant
- bwlio rhywiaethol a/neu rywiol

Bwlio sy'n cynnwys disgyblion ag anableddau a/neu ADY

Mae adroddiadau gan Mencap a'r Gynghrair Gwrth-fwlio yn dangos bod plant a phobl ifanc ag anableddau a/neu ADY yn fwy tebygol o brofi bwlio na'u cyfoedion. Canfu astudiaeth gan y Sefydliad Addysg yn 2014, hyd yn oed ar ôl rheoli ffactorau eraill a allai ddylanwadu ar y tebygolrwydd o blentyn sy'n cael ei fwlio, yn saith oed, y byddai plentyn ag ADY ddwywaith yn fwy tebygol o gael ei fwlio na phlentyn heb ADY. Mae Llywodraeth Cymru yn disgwyl i ysgolion fod yn rhagweithiol wrth fynd i'r afael â'r duedd hon.

Gall disgyblion ag anabledd a/neu ddisgyblion ADY fod yn fwy agored i fwlio oherwydd:

- agweddau negyddol tuag at anabledd neu anabledd canfyddedig
- diffyg dealltwriaeth o wahanol anableddau a chyflyrau
- efallai na fyddant yn cydnabod eu bod yn cael eu bwlio
- gallant fod yn gwneud gwaith gwahanol neu'n cael cymorth ychwanegol yn yr ysgol
- gallant fod yn fwy ynysig nag eraill oherwydd eu hanabledd neu eu cyflwr
- efallai y byddant yn ei chael hi'n anoddach gwneud ffrindiau o ganlyniad i'w hanabledd neu gyflwr
- gallant arddangos ymddygiad a ystyrir yn fwlio oherwydd eu hanabledd neu eu cyflwr, e.e. efallai na fydd disgyblion awtistig yn ymwybodol o ofod personol pobl eraill, neu gall disgyblion ag anhwylder diffyg canolbwyntio a gorfywiogrwydd (ADHD) dorri ar draws sgwrsiau neu siarad dros ddisgyblion eraill
- efallai y byddant yn profi llawer o newid, e.e. symud o ysgol brif ffrwd i ysgol arbennig neu uned cyfeirio disgyblion neu dreulio cyfnodau o amser yn yr ysbyty.

Efallai y bydd disgyblion anabl a/neu ADY hefyd yn ei chael hi'n anoddach gwrthsefyll cyflawnwyr oherwydd bod ganddynt lai o ffrindiau i'w hamddiffyn a'u bod yn cael anawsterau wrth ddweud wrth rywun am y peth. Gall bwlio effeithio'n andwyol iawn arnynt. Yn ogystal ag achosi gofid, gall digwyddiadau eu hynysu ymhellach ac effeithio'n negyddol ar eu datblygiad cymdeithasol ac addysgol.

Gall bwlio disgyblion ag anabledd a/neu ADY fod ar ffurf unrhyw un o'r mathau traddodiadol o fwlio. Fodd bynnag, mae mathau ychwanegol o fwlio y gallai disgyblion ADY/anabl eu profi.

Cyfeillgarwch Amodol

Yn yr achosion hyn bydd grŵp yn caniatáu targed i gredu ei fod yn cael ei dderbyn i'r grŵp cyfeillgarwch. Fodd bynnag, gall y grŵp fod yn defnyddio'r targed neu'n gosod amodau arno er mwyn bod yn rhan o'r grŵp. Gallant wneud hwyl am ben y targed, ei ddefnyddio i wneud pethau iddynt, neu hyd yn oed ei orfodi i gymryd rhan mewn gweithgarwch troseddol ar eu rhan.

Ecsbloethiaeth

Yn yr achosion hyn, mae'r bwlio'n cynnwys gwneud i'r targed wneud rhywbeth na all ei oddef, a hynny'n fwriadol. Er enghraifft, os yw targed yn arbennig o sensitif i synau neu arogl, gallai bwlio ar ffurf ecsbloethiaeth gynnwys y cyflawnwr yn rhoi bwyd dros ei waith dro ar ôl tro neu'n gwneud synau uchel i'w ddychryn. Y nod yn y pen draw yw cael y plentyn neu'r person ifanc sy'n darged i drwbl oherwydd bydd yn teimlo mwy a mwy o straen nes y bydd yn gwylltio a/neu'n dial.

Manipwleiddio

Yn yr achosion hyn, mae'r cyflawnwr yn manipiwleiddio'r targed, ac efallai nad yw'n sylweddoli ar y dechrau beth sy'n digwydd. Gallai gredu bod y plentyn/person ifanc arall neu'r grŵp o blant/pobl ifanc yn ei hoffi a'u bod yn ffrindiau. Fodd bynnag, gallai'r cyflawnwr fanipiwleiddio'r targed i ddechrau perthnasoedd risg uchel lle mae'r bwlio'n arwain at ymddygiad rheolaethol.

Model Cymdeithasol

Yn 2002, mabwysiadodd Llywodraeth Cynulliad Cymru y model cymdeithasol o anabledd fel sylfaen i'w gwaith ar anabledd yng Nghymru.

Mae'r model cymdeithasol o anabledd yn cynnig persbectif gwahanol ar anabledd, lle mae anabledd yn cael ei achosi gan y ffordd y caiff cymdeithas ei threfnu, yn hytrach na chan nam neu wahaniaeth unigolyn. Mae'r model cymdeithasol o anabledd yn edrych ar ffyrdd o gael gwared ar rwystrau sy'n cyfyngu ar ddewisiadau bywyd i bobl â namau neu wahaniaethau. Pan gaiff rhwystrau eu dileu, gall pobl anabl fod yn annibynnol ac yn gyfartal mewn cymdeithas, gyda dewis a rheolaeth dros eu bywydau eu hunain.

Mae'r model cymdeithasol o anabledd yn gwneud y gwahaniaeth pwysig rhwng nam ac anabledd. Mae'n cydnabod bod pobl â namau yn cael eu hanalluogi gan rwystrau sy'n bodoli'n gyffredin mewn cymdeithas.

Nid yr anallu i gerdded sy'n atal rhywun rhag mynd i mewn i adeilad heb gymorth, ond bodolaeth grisiau nad ydynt yn hygyrch i ddefnyddiwr cadair olwyn. Mae anabledd wedi'i adeiladu'n gymdeithasol ac mae'r model cymdeithasol o anabledd yn ei gwneud yn ofynnol i gymdeithas ddileu'r rhwystrau fel bod pawb yn cael cydraddoldeb. Mewn ysgolion mae'r ethos hwn yn elfen allweddol o ddatblygu amgylchedd gwirioneddol gynhwysol a chynllun cydraddoldeb anabledd effeithiol a pholisi gwrth-fwlio.

Bwlio homoffobig, deuffobig a thrawsffobig

Mae bwlio homoffobig, deuffobig a thrawsffobig yn fathau penodol o fwlio sy'n cael eu hysgogi gan ragfarn yn erbyn pobl lesbiaidd, hoyw, deurywiol neu drawsrywiol (LHDT) (gan gynnwys y rhai sy'n cwestiynu eu rhywioldeb), rhywun â pherthynas LHDT neu dim ond am fod disgybl yn

wahanol mewn rhyw ffordd. Nid yw'n cael ei nodweddu gan weithredoedd penodol ond gan yr agweddau a'r credoau negyddol tuag at bobl LHDT sy'n sail i'r rhain.

Pan fydd cyflawnwr yn nodi bod rhywun yn 'wahanol' gall hyn fod oherwydd nad yw'r targed yn cydymffurfio â'r ymddygiad 'disgwyliedig' neu 'ryw priodol' a ddisgwylir gan rywun. Hunaniaeth y disgybl yr ymosodir arno. Felly, gall plentyn neu berson ifanc brofi bwlio homoffobig, deuffobig a/neu drawsffobig waeth beth fo'i ryw neu gyfeiriadedd rhywiol.

Materion Allweddol i ddisgyblion LHDT sy'n profi bwlio

Canfu adroddiad gan Stonewall yn 2017 fod bron i dri o bob pump o ddisgyblion LHDT yn ysgolion Cymru a gymerodd ran mewn arolwg yn dweud bod eu hysgolion yn dweud bod bwlio homoffobig a deuffobig yn anghywir, gyda dim ond un o bob tri yn dweud bod eu hysgolion yn dweud bod bwlio trawsffobig yn anghywir. Canfu'r adroddiad hefyd fod mwy na phedwar o bob pump o ddisgyblion LHDT yn dweud nad ydynt erioed wedi dysgu am ddeurywioldeb nac wedi'i drafod yn yr ysgol, gan wneud i blant a phobl ifanc deurywiol deimlo'n fwy ynysig byth, yn enwedig lle gellir dychmygu bod cyfeiriadedd rhywiol weithiau fel rhywbeth deuaidd o fod yn heterorywiol neu'n hoyw/lesbiaidd, a bod hunaniaeth a phrofiadau pobl ddeurywiol weithiau'n cael eu diystyru.

Mae Ysgol Gymraeg Bro Morgannwg yn ymgorffori gwaith gwrth-fwlio yng nghyd-destun ehangach dull cydraddoldeb a chyfiawnder cymdeithasol o ymdrin â chydberthnasau parchus ac iach ac atal trais fel rhan o ddull ysgol gyfan o ddathlu gwahaniaeth, gan gynnwys ymgorffori materion LHDT ar draws y cwricwlwm.

Sarhadau homoffobig, deuffobig a thrawsffobig a ddefnyddir yn lle sarhadau eraill neu'n uniongyrchol

Mae disgyblion Ysgol Gymraeg Bro Morgannwg yn cael eu herio wrth ddefnyddio sarhadau a/neu weithredoedd homoffobig.

Addysgir y disgyblion nad yw'n iawn i:

- wawdio neu amharchu rhywun a ystyrir yn israddol neu'n chwerthinllyd
- sarhau disgybl gyda rhiant/gofalwr neu berthynas lesbiaidd, hoyw neu ddeurywiol
- defnyddio cyfeiriadedd rhywiol i fychanu gweithredoedd un arall
- awgrymu bod rhywbeth yn annerbyniol
- dychryn rhywun neu wneud iddo deimlo'n anghyfforddus drwy ensynio
- tanseilio a bwlio disgybl drwy awgrymu ei fod yn lesbiaidd, hoyw neu ddeurywiol, gan gynnwys drwy ledaenu sibrydion a chlecs maleisus
- bwlio disgybl gwrywaidd neu fenywaidd a ystyrir yn ferchetaidd neu'n wrywaidd yn y drefn honno
- pigo ar ddisgybl sydd â ffrind neu aelod o'r teulu nad yw'n cydymffurfio â'r rhywiau
- awgrymu bod amrywiant rhywedd yn annerbyniol
- bwlio ar lafar targed a ystyrir yn rhyweddhylifol.

Gweithredu Cadarnhaol

Mae achosion o fwlio homoffobig, deuffobig a thrawsffobig yn gofyn am ymatebion sensitif iawn. Gall teulu'r targed ymateb mewn ffyrdd sy'n peri gofid i'r plentyn neu'r person ifanc ymhellach oherwydd pwysau cymunedol, safbwyntiau homoffobig, deuffobig a/neu drawsffobig, neu o bosibl drwy fod yn anymwybodol o gyfeiriadedd rhywiol y plentyn.

Mae Ysgol Gymraeg Bro Morgannwg yn gweithio gyda theuluoedd i sicrhau bod y cymorth cywir, ar yr adeg gywir, yn cael ei ddarparu i'r disgybl i sicrhau'r canlyniadau gorau i'r plentyn neu'r person ifanc hwnnw. O dan Ddeddf PSED, mae'r ysgol yn sicrhau bod camau priodol ac effeithiol yn cael eu cymryd i ddileu neu leihau anfanteision i ddisgyblion oherwydd bod ganddynt nodweddion a ddiogelir.

Bwlio sy'n gysylltiedig a lliw croen , cenedligrwydd, crefydd a/neu ddiwylliant

Mae'r math hwn o fwlio yn disgrifio amrywiaeth o ymddygiad niweidiol, yn gorfforol ac yn seicolegol, sy'n gwneud i berson deimlo bod dim croeso iddo, ar y cyrion, wedi'i wahardd neu'n ddi-rym oherwydd ei liw, ethnigrwydd, diwylliant, ffydd (gan gynnwys diffyg ffydd), tarddiad cenedlaethol neu statws cenedlaethol.

Mae Deddf cydraddoldeb 2010 yn cynnig amddiffyniad yn seiliedig ar ystod o nodweddion gan gynnwys hil, ethnigrwydd, crefydd a chred. Mae'r Ddeddf yn diffinio hil i gynnwys lliw croen, cenedligrwydd a tharddiad ethnig neu genedlaethol. Mae gwahaniaethu uniongyrchol, gwahaniaethu anuniongyrchol, aflonyddu neu erlid wedi'i dargedu at unigolyn oherwydd bod ganddo nodwedd a ddiogelir, neu y tybir bod ganddo nodweddion yn erbyn y gyfraith. Os yw ysgol yn trin bwlio hiliol yn llai difrifol na mathau eraill o fwlio, gall fod yn groes i'r Ddeddf Cydraddoldeb.

Gan fod y Ddeddf yn berthnasol i'r modd y mae ysgol yn trin disgybl ond nad yw'n ymwneud â pherthnasau rhwng disgyblion, mae'r diffiniadau gweithredol o hiliaeth a digwyddiad hiliol a gynigir yn adroddiad Ymchwiliad Stephen Lawrence yn 1999 yn parhau'n berthnasol.

Roedd yr adroddiad yn diffinio hiliaeth fel:

Ymddygiad neu eiriau neu arferion sy'n rhoi anfantais neu fantais i bobl oherwydd eu lliw, eu diwylliant neu eu tarddiad ethnig

Mae hwn yn ddiffiniad eang ac mae'n adlewyrchu natur bersonol, wleidyddol a sefydliadol hiliaeth. Mae'r adroddiad yn disgrifio digwyddiad hiliol fel a ganlyn:

Unrhyw ddigwyddiad yr ystyrir ei fod yn hiliol gan y targed neu unrhyw berson arall

Daw digwyddiad hiliol yn fwlio hiliol pan fydd yn barhaus, yn fwriadol ac yn cynnwys anghydbwysedd o ran pŵer.

Mathau o Hiliaeth

Mae hiliaeth sy'n targedu lliw croen, crefydd, cenedligrwydd, statws cenedlaethol a diwylliant yn gyffredin a rhaid i ysgolion barhau i fod yn wylidwrus er mwyn ei herio'n gyson. Mae'r Awdurdod Lleol, y Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol, Llywodraeth Cymru ac ESTYN yn disgwyl i ysgolion ystyried, er enghraifft, y canlynol:

Hiliaeth wedi'i thargedu at sipsiwn, Roma a Theithwyr

Mae Sipsiwn, Roma a Theithwyr yn darged i nifer o stereoteipiau camarweiniol a niweidiol, y mae llawer ohonynt wedi'u gwreiddio'n ddwfn yn ymwybyddiaeth y cyhoedd yn y DU. Mae cynrychioliadau negyddol yn y cyfryngau yn gwaethgu ymhellach y rhagfarn a brofir gan yr unigolion hyn. Awgrymwyd hyd yn oed bod gwahaniaethu tuag at Sipsiwn, Roma a Theithwyr yn parhau i fod yn rhywbeth a 'ganiateir' yn y DU. Mae hyn yn annerbyniol a rhaid herio agweddau a stereoteipio hiliol mewn ysgolion. Fel gyda phob plentyn, mae hefyd yn bwysig meithrin ymddiriedaeth fel bod plant a phobl ifanc o gefndiroedd Sipsiwn, Roma a Theithwyr yn teimlo'n hyderus ac yn gallu adrodd am hiliaeth.

Rhagfarn Gwrth-ffoaduriaid

Mae'r drafodaeth wleidyddol a'r adroddiadau yn y cyfryngau ynghylch mewnfudo wedi cynyddu tensiynau rhwng cymunedau ac wedi creu hinsawdd heriol i ffoaduriaid a cheiswyr lloches yn y DU. Mae tuedd o ddefnyddio iaith dad-ddyneiddio wrth drafod mewnfudo, e.e. geiriau fel 'heidio' ac 'ymledol'. Mae ffoaduriaid a cheiswyr lloches yn aml yn cael eu cynrychioli fel bygythiad neu ddraen i arian cyhoeddus, ac mae eu cymhellion dros ymgartrefu yn y DU yn cael eu cwestiynu'n rheolaidd. Rhaid i ysgolion fod yn ymwybodol o'r dylanwadau hyn ac yn barod i wrthsefyll naratifau negyddol ynghylch ffoaduriaid a cheiswyr lloches.

Gwrth-semitiaeth

Elyniaeth, casineb neu ofn Iddewon a phethau Iddewig, a amlygir mewn agweddau a gweithredoedd gwahaniaethol. Mae'r gofod ar-lein wedi gweld llu o ddamcaniaethau cynllwyn Gwrth-Semitig yn ddiweddar, y mae rhai ohonynt yn cael eu hailadrodd gan ddisgyblion ysgol. Unwaith eto, rhaid gwrthbwysu'r rhain drwy addysg ataliol. Mae gwrth-Semitiaeth yn aml yn cael ei waethgu ym Mhrydain gan ddigwyddiadau a gwrthdaro sylfaenol mewn mannau eraill yn y byd, yn enwedig y Dwyrain Canol.

Rhagfarn Gwrth-fwslimaidd

Gelyniaeth neu wybodaeth anghywir am grefydd Islam sy'n arwain at wahaniaethu yn erbyn unigolion a chymunedau Mwslimaidd. Mae'r Awdurdod Lleol, y Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol, Llywodraeth Cymru ac Estyn yn disgwyl i ysgolion chwarae rhan weithredol wrth fynd i'r afael â rhagfarn a gelyniaeth gwrth-fwslimaidd o fewn eu meysydd dylanwad eu hunain. Gellir gwneud hyn drwy addysg am grefydd a'r defnydd o fodelau rôl cadarnhaol, er enghraifft. Nid yw rhagfarn gwrth-Fwslimaidd o reidrwydd yn ymwneud â gelyniaeth tuag at greddau crefyddol Islamaidd, ond yn hytrach a â gwadu hawliau cyfartal a pharch at bobl o dreftadaeth Islamaidd a stereoteipiau di-sail cyson sy'n cael eu hyrwyddo gan y cyfryngau.

Mae'r Awdurdod Lleol, y Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol, Llywodraeth Cymru ac Estyn yn disgwyl i ysgolion, wrth gofnodi achosion o fwlio hiliol, y dylid cael categorïau gwahanol ar gyfer nodi sail y bwlio hiliol, e.e. ar sail treftadaeth grefyddol. Bydd hyn yn sicrhau y gellir canfod patrymau ymddygiad ac agweddau yn haws a gellir rhoi ymateb ar waith. Dylid rhoi gwybod i'r

awdurdod lleol am ddigwyddiadau hiliol bob tymor er mwyn dangos bod yr ysgol yn ymateb yn briodol ac i gael gafael ar unrhyw gymorth pellach y gallai fod ei angen.

O dan Ddyletswydd Cydraddoldeb Sector Cyhoeddus, mae gan bob ysgol gyfrifoldeb i feithrin cysylltiadau da gyda'r rheiny sydd â nodweddion a ddiogelir a'r rheiny nad oes ganddynt nodweddion a ddiogelir. Gwyddom fod bwlio'n aml iawn yn cael ei ysgogi gan elyniaeth neu ragfarn yn seiliedig ar hil, crefydd neu ddiwylliant gwirioneddol neu ganfyddedig unigolyn. Wrth wraidd bwlio o'r fath mae'r farn bod rhai pobl yn wahanol. Drwy drin eraill yn wahanol drwy wneud sylwadau a sarhau mae'n haws gweld unrhyw grŵp fel un a osodir ar wahân a'i ddad-ddyneiddio. Gall hyn gael gwared ar bob tosturi. Mae rôl ysgolion o ran helpu pob disgybl i deimlo ei fod yn perthyn o werth aruthrol wrth adeiladu cymdeithas gydlynol. Nid yw plant ifanc iawn yn gweld gwahaniaeth nes eu bod yn dysgu neu'n mabwysiadu agweddau a rhagfarnau a all fod yn bresennol o'u cwmpas. Dylai ysgolion sicrhau bod eu hamgylcheddau dysgu, eu deunyddiau a'u cwricwlwm yn gynhwysol a bod pob plentyn yn trin y rheiny o'u cwmpas â pharch.

Atodiad 2: Cymorth a Chyngor Pellach

Bullies Out – Elusen gwrth-fwlio yng Nghymru sy'n gweithio gydag unigolion, ysgolion, colegau, lleoliadau ieuencid a chymunedol. E-fentoriaid yn cynnig cymorth ar-lein (e-bost mentorsonline@bulliesout.com). www.bulliesout.com
e-bost: mail@bulliesout.com

Meic – Gwybodaeth, cyngor ac eiriolaeth i bobl ifanc. www.meiccymru.org

Cynghrair Gwrth-fwlio – Gwybodaeth i ysgolion, rhieni/gofalwyr a phlant a phobl ifanc am bob agwedd ar fwlio.
www.anti-bullyingalliance.org.uk

Kidscape – Elusen gwrth-fwlio sy'n cynnal gweithdai i blant a phobl ifanc sydd wedi cael eu bwlio. www.kidscape.org.uk

Rethink Mental Illness – Cyngor a gwybodaeth i bobl â phroblemau iechyd meddwl.
www.rethink.org

Mencap Cymru – Cyngor a gwybodaeth am anableddau dysgu.
<https://wales.mencap.org.uk/cy>

Childline – Cwnsela i unrhyw un o dan 19 oed yn y DU. www.childline.org.uk

Kooth - Llwyfan cwnsela a lles emosiynol ar-lein i blant a phobl ifanc. www.kooth.com

Family Lives – Cymorth a chyngor i rieni / gofalwyr.

ParentZone – Cymorth a chyngor i rieni/gofalwyr. www.parentzone.org.uk

YoungMinds - Cymorth i helpu i wella iechyd meddwl plant a phobl ifanc
www.youngminds.org.uk

Internet Watch Foundation – Ar gyfer adrodd am ddelweddau ar-lein o gam-drin plant yn rhywiol. www.iwf.org.uk

Cymorth i Ddiodefwr – Rhoi gwybod am droseddau casineb yng Nghymru.
www.reportthate.victimsupport.org.uk

CEOP (Camfanteisio ar Blant ac Amddiffyn Ar-lein) – Os amheuir achosion o gam-drin neu gamfanteisio'n rhywiol ar blant. www.ceop.police.uk

NSPCC (Y Gymdeithas Genedlaethol er Atal Creulondeb i Blant). www.nspcc.org.uk

Mental Health Matters Wales – Gweithio gyda phobl sydd â phroblem iechyd meddwl.
www.mhmbcb.com/index.htm

Heads Above The Waves – Cymorth i blant a phobl ifanc sy'n dioddef iselder neu hunan-niweidio. <http://hatw.co.uk/straight-up-advice>

Internet Matters – Cyngor ar faterion ar-lein i rieni/gofalwyr a phlant a phobl ifanc.
www.internetmatters.org.uk

EACH (Educational Action Challenging Homophobia) – Darparu gwasanaethau i ysbrydoli cydraddoldeb lesbiaidd, hoyw, deurywiol a thrawsrywiol. <https://each.education>

Dangos y Cerdyn Coch i Hiliaeth – Hyfforddiant ac adnoddau i fynd i'r afael â hiliaeth mewn cymdeithas. www.theredcard.org

Canolfan Gymorth PPN Cymru – Pecyn cymorth i staff ysgolion ar PPN. www.wales.nhs.uk/sitesplus/888/page/88504

School Beat – Rhaglen Graidd Cyswllt Ysgolion Cymru Gyfan.
www.schoolbeat.org/en/parents/know-the-programme/national-events/what-is-the-all-wales-school-liaison-core-programme

Plant yng Nghymru – <https://www.childreninwales.org.uk/cy/ein-gwaith/bwlio/>

Comisiynydd Plant Cymru – <http://www.complantcymru.org.uk/>

Childnet International – Cymorth ar bob agwedd ar ddiogelwch ar-lein. www.childnet.com

	Signature	Date
Cymeradwywyd gan Rhys Angell Jones Pennaeth		24/10/25
Cymeradwywyd gan Rob Evans Cadeirydd y Llywodraethwyr		24.10.25

ANTI-BULLYING POLICY

DYRO DY LAW I MI AC FE AWN I BEN Y MYNYDD

By working together and trusting each other, Ysgol Gymraeg Bro Morgannwg wants to ensure that every pupil reaches the top of their ability and talents. We do this by offering opportunity, sustenance and guidance within a positive, inclusive, safe and secure society.

A vision for our pupils

We want pupils who are fluent in Welsh and English who are proud of the tradition and heritage of their area and country. We seek balanced and responsible citizens who respect the rights of other individuals and who are comfortable with themselves. They will have respect for their minds, spirits, and bodies and will have broad horizons and curiosity for new knowledge. They have the necessary skills to take advantage of the challenge and challenge of the future in the world of work and in society and would like to continue to grow and develop as lifelong pupils and citizens of the world.

Contents

1. Introduction	3
2. Vision and Values	3
3. What is bullying?	3-4
4. Preventing and challenging bullying	5
5. Raising awareness of bullying	6
6. Embedding Anti-bullying work into the curriculum	6
7. Development and implementation of the policy	7
8. Signs that a child or young person may be being bullied	8
9. Prevention of bias-related incidents	8
10. Tailoring Intervention	8
11. Incidents related to prejudice and bullying outside of school	9
12. Report bullying	10
13. Event response	11
14. Responding to the perpetrator	11
15. What can pupils expect?	11
16. What can parents/carers expect?	12
17. How do we preserve evidence?	12
18. Monitoring and recording bullying and one-off incidents related to bias	12
19. Complaints process	13
20. Evaluate and review the policy and strategy	13
 Appendix 1: Specific types of bullying and incidents of bullying and incidents related to prejudice	 14-19
Appendix 2: Further Support and Advice	20-21

21. Presentation

At Ysgol Gymraeg Bro Morgannwg, tackling bullying is a key priority. We are committed to ensuring that all our pupils feel safe and supported to achieve their full potential. Every young person has the right to education and to be treated equally.

To effectively challenge bullying we will support our staff and pupils to be inclusive and engaged, with priority given to wellbeing so that pupils feel safe and ready to learn. It is vital that children and young people are educated about fostering and maintaining respectful relationships and that the values of respect, tolerance and kindness are part of school communities and culture.

22. The School's Vision and Values

At Ysgol Gymraeg Bro Morgannwg, we are fully committed to ensuring that all pupils and staff are safe and happy at school. Only when this happens will all members of the school community be able to reach their full potential. Bullying of any kind affects this and limits equal opportunity. It is everyone's responsibility to prevent this from happening and this policy includes guidelines that maintain this ethos. Our aim is to challenge attitudes towards bullying, improving pupils' and staff's understanding. We are a school that encourages open conversation and we are always responsive to any consternation from a pupil or member of staff.

23. What is bullying?

There is no legal definition of bullying in Wales or Great Britain. Therefore, our definition builds on widely used principles established in the UK since 1993.

'The behaviour of an individual or group, usually repeated over time, that intentionally hurts others, either physically or emotionally.'

There are a number of unique elements associated with bullying. These include, but are not limited to, the following:

- **Intention to harm:** the bullying is intentional with the intent to cause harm. Those who bully others often know exactly how to intimidate or hurt their target: poke fun at certain aspects of their appearance, personality or identity that produce the effect they desired. They are looking for the place where they have power over their target.
- **Adverse consequence:** an individual or group is physically or emotionally hurt. They can be isolated, intimidated or made scary. Their sense of self-worth is reduced.
- **Direct or indirect actions:** bullying can include direct aggressive behaviour, such as hitting, as well as indirect actions such as spreading rumours, revealing private information about someone or sharing private images with people with whom the information/images were not intended.
- **To repeat:** bullying usually involves frequent acts of aggression. An isolated act of aggression, such as a fetus, is not usually considered bullying. And yet, any incident can be the beginning of a pattern of bullying behavior that then develops. That's why event records are so important.

- **Unequal power:** bullying involves the abuse of power by one person or group who are (considered) more powerful, often because of their age, physical strength, popularity or psychological resilience.

Bullying can take many forms, including:

- **Physical** – kicking, tripping or pushing someone, injuring someone, damaging their property or making threatening gestures
- **Verbal** – ridicule and name-calling, insult, threaten, belittle or intimidate
- **Emotional** – behaviour intended to isolate, hurt or intimidate someone
- **Indirect** – stealthy or fraudulent acts committed behind the target's back or spreading rumours about it
- **Online** – use any type of technological means, mobile phones, social networks, games, chat rooms, forums or apps to bully via text messages, messages, images or video (see appendix 2 for more information on online bullying)
- **Harming relationships** – a bully who seeks to harm the target's relationships or social status: encouraging his friends to turn their backs on him, benefiting from an individual's additional educational needs (ALN) or long-term illness, targeting his or her family's social status, deliberately isolating or shaming someone or causing distress to someone
- **Sexual** – unwelcome touching, threats, suggestions, comments and jokes or innuendos. This can also include sexual blackmail, so-called 'revenge pornography' and any misuse of intimate and nude photos of the pupil being targeted;
- **Related to prejudice** – bullying a pupil or group of pupils because of prejudice. This could be linked to stereotypes or assumptions about identity. Prejudice-related bullying includes the characteristics protected (age, disability, gender reassignment, marriage and civil partnership, pregnancy and maternity, race, religion or belief, gender and sexual orientation). Prejudice can and does extend beyond the protected characteristics and can lead to bullying for a variety of other reasons such as social status and background.

Certain types of bullying relate to protected characteristics. These can be broadly categorized into the following groups:

- Age-related bullying
- Bullying involving pupils with disabilities, which can include ALN
- Homophobic, biphobic and/or transphobic bullying
- Bullying related to race, religion and/or culture
- Sexist and/or sexist bullying

Some types of behavior, while unacceptable, are not considered bullying. Ysgol Gymraeg Bro Morgannwg treats these cases in accordance with the school's relationship policy in order to deal with them effectively and prevent them from getting worse and leading to bullying. One-off incidents are recorded by the school and this data is regularly reviewed alongside data on

bullying to inform future practice. Safeguarding issues are recorded on My Concern and this can lead to police involvement in multi-agency support or therapeutic intervention on a young person.

The following examples are cases that would not normally be considered bullying:

- **Quarrel between friends** – a quarrel between friends can escalate into bullying behaviour which is enabled by the fact that former friends have personal knowledge about each other's fears and insecurities. Children and young people who are targeted by former friends feel the betrayal deeply and are often isolated from their old group of friends;
- **One-off fighting** – the cases are to be treated in accordance with the school's relationship policy unless it is part of a pattern of behaviour that indicates that another individual is being deliberately targeted;
- An **argument or disagreement** between two children or a young person is not generally considered bullying. Nevertheless, they may need help to learn to respect other people's opinions;
- **One-time physical attack** – an attack of this type is immediately prevented and treated. Police involvement in cases where a physical assault has occurred may also be appropriate;
- Bias related incidents – a prejudice related event can be defined as "any event that is presumed to be prejudicial or discriminatory by the victim or any other person who hears or witnesses the incident".

24. Preventing and challenging bullying

Ysgol Gymraeg Bro Morgannwg understands that bullying can cause long-term harm to individuals and affect pupils' concentration on the classroom floor. Bullying can affect pupils' happiness in school as well as outside of school. Bullying has a negative impact on pupils and affects pupils' emotions and causes them to lose confidence. If it happens over a long period of time – the pupils don't feel safe at school. We also agree that the pupil who is bullying needs to be supported to ensure it doesn't happen again. It is vital that we as a school continue to prioritise values that help our pupils to be principled citizens.

25. Raising awareness of bullying

At Ysgol Gymraeg Bro Morgannwg we will:

- ensure that all staff are aware of the anti-bullying policy.
- ensure that during the induction period all new staff are informed of the policy, the approach taken by the school and how the procedures are administered

- ensure that playground supervisors, lunchtime and school administrators are fully aware of the policy and procedures they should follow
- access children's and young people's views on the nature of bullying on a regular basis.
- ensure pupils know how to express worries and concerns about one-off incidents and bullying.
- ensure that all pupils are aware of the school's penalties for bullying.
- involving pupils in anti-bullying campaigns.
- Publication of the anti-bullying policy on the school's website
- Publicising details of helplines and useful websites
- offering support to pupils who have been bullied (perceived and actual)
- working with pupils who have been bullying in order to address the problems they have.

26. Embedding anti-bullying work into the curriculum

Creating an environment that encourages positive behaviour and addresses the root causes of unacceptable behaviour helps to create an inclusive environment where pupils feel safe and ready to learn. We design the whole school curriculum to help every child and young person become:

- ambitious and capable pupils who are willing to learn throughout their lives
- creative and enterprising contributors who are ready to play a full part in life and work
- ethical and informed citizens who are ready to be citizens of Wales and the world
- healthy and confident individuals who are ready to live fulfilling lives as valued members of society

The Health and Wellbeing Area of the Learning Experience is about the physical, psychological, emotional and social aspects of our lives. One-off lessons or short activities are less likely to succeed than work rooted in the curriculum that gradually addresses relationships, positive behaviour and resilience. Work across the curriculum builds a supportive school culture and shared values. It can be key to enabling and empowering pupils to acquire and maintain the social skills that will enable them to manage their relationships with others in a constructive way and enable them to respond to bullying in an appropriate and, if necessary, decisive way. This approach to dealing with bullying allows the issue to be progressively presented in an age, gender and culture appropriate way and means that it is not treated as a 'one-off' lesson. It allows pupils to use optional and appropriate learning styles which may include the use of literature, audio-visual material, drama, music, debates and external visitors.

Targeted initiatives are an opportunity to reinforce a positive and inclusive school culture. This can include awareness days, workshops, referral and drop-in sessions as well as involving the wider neighbourhood and using a variety of organisations.

At Ysgol Gymraeg Bro Morgannwg we will:

- ensure pupils know they can discuss issues with a member of staff at any time.
- ensure that we listen to all pupils who raise the issue of bullying.
- ensure that we respond appropriately to all pupils who raise a concern about bullying.

27. Involve staff, pupils, parents/carers and school governors in the development and implementation of the policy

At Ysgol Gymraeg Bro Morgannwg the work of implementing an effective and successful anti-bullying strategy to challenge and prevent bullying involves the whole school community. Adopting a whole-school approach is more likely to succeed than a single initiative by a teacher or group of pupils. We consult with the pupils as an essential step in all stages of the anti-bullying work by influencing decisions on matters affecting them in line with their rights under the UNCRC (Children's Rights). Through successful anti-bullying work we respect all members of the school community and show this respect rather than imposing a series of rules on pupils with no reference to how well this works.

At Ysgol Gymraeg Bro Morgannwg we will:

- engage widely with the school community to ensure that our policies and procedures are relevant and updated accordingly
- set clear and realistic objectives about what the strategy seeks to achieve
- ensure that members of staff are aware of the policy and understand the role they play in ensuring that all pupils and staff in the school feel happy and safe

It is essential that children and young people are educated at home and at school, about fostering and maintaining respectful relationships. This is the foundation on which positive behavior is based.

Parents/carers have an important role to play, as part of the school community, in taking responsibility for their child's behaviour both inside and outside of school. Working in partnership between the school and parents/carers to maintain high standards of behaviour and encourage respect and kindness towards others is essential.

At Ysgol Gymraeg Bro Morgannwg, we will ensure that parents/carers:

- be aware of the policy that will be on the school's website
- know how the school would like them to report any concerns and how to escalate issues appropriately if they are not satisfied with the outcome of their initial concern
- know who to speak to when raising a concern about bullying or one-off incidents and what evidence to provide
- involved to support their children and support the school's vision and values
- is aware that prejudice and discrimination are unacceptable in the school community
- are aware of the school's complaints procedure, in case they are not satisfied with the way the school has dealt with a case of bullying and reported one-off incidents

- Be aware that bullying and one-off incidents involving school staff via social media is not acceptable.

28. Signs that a child or young person may be being bullied

Signs that a child is being bullied could include:

- don't want to go to school
- appear frightened from/during the trip to school and home
- change their usual route
- be anxious, non-fun, quiet
- complaining of illnesses such as stomach pains and headaches
- bedwetting by a child or young person who does not normally do so
- having nightmares or sleeping difficulties
- coming home regularly with lost or damaged property
- Arriving home hungry
- asking for extra money or stealing money
- trivalent
- decline in work/handwriting
- not eating
- cuts and bruises without explanation
- being aggressive and bullying others
- give impractical excuses for any of the above

29. How is bullying and bias-related incidents prevented, including on school trips and home?

At Ygsol Gymraeg Bro Morgannwg we proactively prevent all one-off incidents of bias (perceived or actual) and bullying and to mitigate their effects when they occur.

We will:

- adopt a whole-school approach of promoting positive and respectful behaviour between staff and pupils as part of their whole-school approach to well-being – this approach will be used in all school activities
- create an environment that encourages positive behaviour and addresses the root causes of unacceptable behaviour – this will help to create an inclusive environment where pupils feel safe and ready to learn
- educating children and training staff about respect, positive behaviour, stereotypes and tackling prejudice
- build confidence to be able to challenge and tackle unacceptable language
- ensure effective supervision between lessons and safe spaces provided for vulnerable pupils during these times

- convey a clear message of positive behaviour, kindness, loyalty and team spirit

30. Tailoring Intervention

Young children who bully others who use insults may not always understand the harm they have caused and may repeat what they have heard at home or in the community.

At Ysgol Gymraeg Bro Morgannwg we will address this by:

- sensitive remedial work
- group activities that explore why some words are unacceptable that can be used
- meetings with parents/carers to remind them of the values of the school

When young people reach puberty, they are more likely to be influenced by their peers and therefore interventions should cover the whole group or class so that the views of the majority can be heard.

31. How do we act in relation to incidents related to prejudice and bullying outside of school?

Out-of-school bullying can include online bullying. Information on this can be found in appendix 2.

A penalty can be imposed while pupils are on a school trip, but not while the pupils are on their way home from school. In such circumstances, the member of staff may tell the pupil that he or she has been seen to be misbehaving and/or bullying and that he or she will be punished; However, the staff member must wait until the pupil is at school to impose the penalty.

At Ysgol Gymraeg Bro Morgannwg, we will:

- encourage our pupils to behave appropriately on the way to school and on the way home
- Deal with any incidents on the way to school or on the way home appropriately and we will deal with each situation in a unique way that suits the severity of the situation.

32. Reporting bullying

At Ysgol Gymraeg Bro Morgannwg, pupils can report one-off incidents and bullying. These include:

- talk to any member of staff
- go to a quiet and private place to talk
- Talking to pastoral leaders and staff available at key times
- talking to nurses or school counsellors
- cards 'I want my teacher to know' (Lower School).

All school staff are aware of the procedures to be followed if a pupil reports that they are being bullied or report an incident related to prejudice. Here are the steps we will follow:

Step 1	Warning the perpetrator and informing parents
Step 2	Behaviour Support Room
Step 3	Expulsion

All staff should remember that a pupil can approach any member of staff they trust. Staff training and regular updates will increase their willingness and confidence to notice and respond when issues around one-off incidents and bullying arise.

The most effective interventions are carried out over the long term, and are developed with staff, pupils, parents/carers and partners in the community. These are regularly monitored, evaluated and revised to reflect changes in circumstances or context. Interventions are supported by a school ethos that prevents one-off incidents, as well as bullying while promoting empathy and respect for diversity. A single intervention or initiative is unlikely to provide a solution to bullying and the most effective anti-bullying strategy will usually involve a range of approaches that can be adapted to suit specific incidents and are part of a wider whole-school approach to wellbeing. Interventions can be at class level, year group level or with the achiever only

33. Responding to the perpetrator

At Ysgol Gymraeg Bro Morgannwg, we will:

- address the perpetrator in accordance with the procedures and penalties agreed at the school if they were found to have acted inappropriately
- give perpetrators the opportunity to put their side of the story before making any decisions on penalties
- determine the most appropriate punishment in accordance with the conduct policy
- Aim to address the root causes of the one-off and/or bullying incidents that occur in the first place – this is likely to have the greatest impact in preventing the issue from continuing.

Where isolation is used to tackle bullying, this is done for the short term and as part of a longer term plan for tackling the root cause of bullying. Staff will explain to pupils the reason why they are isolated and outline that the strategy is a short-term intervention as part of a longer-term plan to address the issue.

34. What can the pupils expect?

At Ysgol Gymraeg Bro Morgannwg, we will:

- access pupils' views on the nature of the one-off incidents and bullying on a regular basis
- ensure pupils know how to express and report worries and concerns about one-off incidents and bullying

- ensure that all pupils are aware of the range of penalties that can be used against those who take part in one-off incidents and bullying
- involving pupils in anti-bullying campaigns
- publicising the details of helplines and websites
- offering support to pupils who have been bullied
- working with pupils who have been bullying in order to address the problems they have
- encourage pupils to discuss anti-bullying, for example through the school council
- putting up posters around the school, in a language that all pupils can clearly understand

35. What can parents/carers expect?

At Ysgol Gymraeg Bro Morgannwg, we will:

- Ensure parents/carers know who to contact if they are concerned about one-off incidents and bullying – the year heads.
- Ensuring parents are aware of our complaints procedure and how to use it effectively.
- Ensure parents/carers know where to get independent advice about one-off incidents and bullying.
- working with parents and the local community to address issues beyond school gates that lead to one-off incidents and bullying.

We can support a pupil who has said he has been bullied by taking the following steps:

Effective listening

Those who are the targets of one-off incidents (perceived and actual) and bullying tend to feel powerless. One of the first steps in responding to incidents is to work to restore their ability to make choices for themselves. Using effective listening techniques staff (or a peer supporter where these are used) can help the targeted pupil to feel that they are doing something about the problem.

We will:

- quietly acknowledge the anger or anger of the child or young person targeted who is speaking
- try not to rush them if they need time to process their thoughts
- remember that the target has had to be brave to report what is happening
- thank the pupil for reporting the problem
- explain the next steps in terms of how to address the concerns

Consider the location

We will:

- sit on the same level as the pupil who reports their experience of bullying

- ensuring privacy to ensure pupils do not hear what is said or see a meeting taking place

36. How do we preserve evidence?

Pupils who are a victim of a one-off incident or who are bullied, where possible, should be encouraged to keep evidence of the activity. Evidence may include:

- threats sent on or online via messages, conversations, notes or images, damaged clothing or other property, online conversations or notes
- witness statements or additional evidence from spectators
- Dates and times when things happened
- Screenshots

Bullying and one-off incidents disrupt healthy self-esteem, replacing positive beliefs about yourself with beliefs related to shame, disgust, criticism, impotence, lack of power and being helpless. When deciding on the next steps to increase the self-efficacy of the pupil who reports being bullied, staff should give pupils an element of choice where possible. Options offered to the targeted pupil may include:

- How the incident is handled
- whether changes to the pupil's current journey to or from school should be considered in more detail
- whether the pupil would like to get help from peer supporters or whether he or she agrees to join a club or activity.

37. Monitoring and recording bullying and one-off incidents related to bias

At Ysgol Gymraeg Bro Morgannwg we will record the incident on **MyConcern** and upload any written evidence to this platform. Clear action will follow from this to challenge bullying, tackle unacceptable behaviour and improve pupils' wellbeing.

As stated in Section 3, not all types of unacceptable behaviour can be defined as bullying. At Ysgol Gymraeg Bro Morgannwg no discriminatory or harmful actions or comments are tolerated against pupils with protected characteristics and these are also recorded and monitored to ensure that all pupils are treated with respect.

In some cases, bullying can be so severe that it is a safeguarding issue or the police need to be involved. A young person may need multi-agency support or therapeutic intervention. this will be reported to the UBD who will contact the local authority's safeguarding officer.

At Ysgol Gymraeg Bro Morgannwg, we will:

- implement an ongoing cycle of recording, monitoring and analysing school-level data from anti-bullying information and one-off incidents through My Concern
- using anti-bullying data and one-off events at school level to identify priority areas for implementing whole-school improvement
- take steps to make those improvements

- share all data with the local authority

38. Complaints Process

If a pupil or their parent/carers does not feel that the school has been taken seriously or has not addressed their concern to a satisfactory standard, they can make a formal complaint under procedure

section 29 of the Education Act 2002

39. Evaluating and reviewing the policy and strategy

This policy is reviewed annually and updated as necessary. In reviewing the policy, members of the school community, including members of the governing body, are consulted.

At Ysgol Gymraeg Bro Morgannwg, we will:

- use surveys and group discussions to identify which aspects of the school's current policy and strategy are working well and any areas for improvement
- seek the views of pupils and staff on a regular basis, through surveys and discussions, to gauge the extent of bullying and one-off incidents (perceived and actual), behaviour shown
- monitor incidents of bullying and one-off incidents (perceived and actual) and identify patterns of behaviour and degrees of bullying. This will allow us to adapt our anti-bullying policy if it is necessary to respond to specific trends and issues.

Appendix 1: Specific types of bullying and incidents of bullying and incidents related to prejudice

There are certain types of bullying associated with protected characteristics.

These can be broadly categorized into the following groups:

- age-related bullying
- bullying involving pupils with disabilities, which can include ALN
- homophobic, biphobic and/or transphobic bullying
- bullying related to race, religion and/or culture
- sexist and/or sexual bullying

Bullying involving pupils with disabilities and/or ALN

Reports from Mencap and the Anti-Bullying Alliance show that children and young people with disabilities and/or ALN are more likely to experience bullying than their peers. A 2014 study by the Institute of Education found that even after controlling for other factors that could influence the likelihood of a child being bullied, at the age of seven, a child with ALN would be twice as likely to be bullied as a child without ALN. The Welsh Government expects schools to be proactive in tackling this trend.

Pupils with a disability and/or ALN pupils may be more vulnerable to bullying because:

- negative attitudes towards disability or perceived disability

- lack of understanding of different disabilities and conditions
- they may not recognise that they are being bullied
- they may be doing different work or getting extra support at school
- they may be more isolated than others because of their disability or condition
- They may find it harder to make friends as a result of their disability or condition
- they may exhibit behaviour that is considered bullying because of their disability or condition, e.g. autistic pupils may not be aware of other people's personal space, or pupils with attention deficit hyperactivity disorder (ADHD) may interrupt conversations or speak for other pupils
- They may experience a lot of change, e.g. moving from a mainstream school to a special school or pupil referral unit or spending periods of time in hospital.

Disabled pupils and/or ALN may also find it harder to resist perpetrators because they have fewer friends to protect them and have difficulties telling someone about it. Bullying can affect them very adversely. In addition to causing distress, events can further isolate them and negatively impact their social and educational development.

Bullying of pupils with a disability and/or ALN can take the form of any of the traditional forms of bullying. However, there are additional types of bullying that ALN/disabled pupils may experience.

Conditional Friendship

In these cases a group will allow a target to believe that he or she is accepted into the friendship group. However, the group may be using the target or imposing conditions on it in order to be part of the group. They can make fun of the target, use it to do things for them, or even force him to engage in criminal activity on their behalf.

Exploitation

In these cases, bullying involves intentionally making the target do something they can't tolerate. For example, if a target is particularly sensitive to sounds or smells, bullying in the form of exploitation could involve the perpetrator repeatedly putting food over his or her work or making loud noises to frighten him. The ultimate goal is to get the child or young person who is the target into trouble because they will feel more and more stressed until they become angry and/or retaliate.

Manipulate

In these cases, the perpetrator manipulates the target, and may not realize at first what is happening. He or she may believe that the other child/young person or group of children/young people likes him or her and that they are friends. However, the perpetrator could manipulate the target to initiate high-risk relationships where the bullying leads to managerial behavior.

Social Model

In 2002, the Welsh Assembly Government adopted the social model of disability as the basis for its work on disability in Wales.

The social model of disability offers a different perspective on disability, where disability is caused by the way society is organized, rather than by an individual's impairment or difference. The social model of disability looks at ways to remove barriers that limit life choices for people with impairments or differences. When barriers are removed, disabled people can be independent and equal in society, with choice and control over their own lives.

The social model of disability makes the important distinction between impairment and disability. It recognizes that people with impairments are disabled by barriers that commonly exist in society.

It is not the inability to walk that prevents someone from entering a building unaided, but the existence of stairs that are not accessible to a wheelchair user. Disability is socially constructed and the social model of disability requires society to remove the barriers so that everyone has equality. In schools this ethos is a key element of developing a truly inclusive environment and an effective disability equality scheme and anti-bullying policy.

Homophobic, biphobic and transphobic bullying

Homophobic, biphobic and transphobic bullying are specific forms of bullying that are motivated by prejudice against lesbian, gay, bisexual or transgender (LGBT) people (including those who question their sexuality), someone with an LGBT relationship or just because a pupil is different in some way. It is not characterized by specific actions but by the negative attitudes and beliefs towards LGBT people that underpin these.

When a perpetrator identifies that someone is 'different' this may be because the target does not conform to the 'expected' or 'appropriate' behaviour expected of someone. The identity of the pupil who is being attacked. Therefore, a child or young person may experience homophobic, biphobic and/or transphobic bullying regardless of gender or sexual orientation.

Key Issues for LGBT pupils experiencing bullying

A report by Stonewall in 2017 found that almost three in five LGBT pupils in Welsh schools who took part in a survey said their schools said homophobic and biphobic bullying was wrong, with only one in three saying their schools said transphobic bullying was wrong. The report also found that more than four in five LGBT pupils say they have never learned or discussed bisexuality at school, making bisexual children and young people feel even more isolated, especially where sexual orientation can sometimes be imagined as something binary of being heterosexual or gay/lesbian, and that bisexual people's identities and experiences are sometimes overlooked.

Ysgol Gymraeg Bro Morgannwg incorporates anti-bullying work into the wider context of equality and social justice approaches to respectful and healthy relationships and violence prevention as part of a whole-school approach to celebrating difference, including embedding LGBT issues across the curriculum.

Homophobic, biphobic and transphobic insults used instead of other insults or directly

Pupils at Ysgol Gymraeg Bro Morgannwg are challenged when using insults and/or homophobic acts.

The pupils who are not right are taught to:

- ridicule or disrespect someone considered inferior or ridiculous
- insulting a pupil with a lesbian, gay or bisexual parent/carer or relative
- using sexual orientation to intimidate the actions of another
- suggest that something is unacceptable
- frightening someone or making them feel uncomfortable by scolding
- undermining and bullying a pupil by suggesting that he or she is lesbian, gay or bisexual, including by spreading rumours and malicious gossip
- bullying a male or female pupil who is considered female or male respectively
- picking on a pupil who has a non-gender non-conforming friend or family member
- suggest that gender diversity is unacceptable
- verbal bullying of a target considered gender-fluid.

Affirmative Action

Cases of homophobic, biphobic and transphobic bullying require very sensitive responses. The target's family may react in ways that further distress the child or young person due to community pressure, homophobic, biphobic and/or transphobic views, or possibly by being unaware of the child's sexual orientation.

Ysgol Gymraeg Bro Morgannwg works with families to ensure that the right support, at the right time, is provided to the pupil to ensure the best outcomes for that child or young person. Under the PSED Act, the school ensures that appropriate and effective steps are taken to eliminate or reduce disadvantages for pupils because they have protected characteristics.

Bullying related to skin colour, nationality, religion and/or culture

This type of bullying describes a variety of harmful behaviors, both physically and psychologically, that make a person feel unwelcome, on the margins, excluded or powerless because of their color, ethnicity, culture, faith (including lack of faith), national origin or national status.

The Equality Act 2010 offers protection based on a range of characteristics including race, ethnicity, religion and belief. The Act defines race to include skin colour, nationality and ethnic or national origin. Direct discrimination, indirect discrimination, harassment or persecution is targeted at an individual because he or she has a protected characteristic, or is presumed to have characteristics against the law. If a school treats racial bullying less seriously than other forms of bullying, it may be in breach of the Equality Act.

As the Act applies to the way a school treats a pupil but does not relate to relationships between pupils, the active definitions of racism and racist incident proposed in the Stephen Lawrence Inquiry report of 1999 remain relevant.

The report defined racism as:

Behaviour or words or practices that put people at a disadvantage or advantage because of their colour, culture or ethnic origin

This is a broad definition and reflects the personal, political, and institutional nature of racism. The report describes a racist incident as follows:

Any incident deemed racist by the target or any other person

A racial incident becomes racial bullying when it is ongoing, intentional and involves an imbalance of power.

Types of Racism

Racism targeting skin colour, religion, nationality, national status and culture is prevalent and schools must remain vigilant in order to constantly challenge it. The Local Authority, the Equality and Human Rights Commission, the Welsh Government and ESTYN expect schools to consider, for example, the following:

Racism targeted at gypsies, Roma and Travellers

Gypsies, Roma and Travellers are the target of a number of misleading and harmful stereotypes, many of which are deeply rooted in the public consciousness in the UK. Negative media representations further exacerbate the prejudice experienced by these individuals. It has even been suggested that discrimination towards Gypsies, Roma and Travellers remains something 'allowed' in the UK. This is unacceptable and racial attitudes and stereotyping in schools must be challenged. As with all children, it is also important to build trust so that children and young people from Gypsy, Roma and Traveller backgrounds feel confident and able to report racism.

Anti-Refugee Bias

The political debate and media coverage around immigration has increased tensions between communities and created a challenging climate for refugees and asylum seekers in the UK. There is a tendency to use dehumanising language when discussing immigration, e.g. words such as 'flock' and 'invasive'. Refugees and asylum seekers are often represented as a threat or drain on public funds, and their motives for settling in the UK are regularly questioned. Schools must be aware of these influences and prepared to resist negative narratives about refugees and asylum seekers.

Anti-Semitism

The hostility, hatred or fear of Jews and Jewish things, manifested in discriminatory attitudes and actions. The online space has seen a plethora of Anti-Semitic conspiracy theories lately, some of which are being repeated by school pupils. Again, these must be offset through preventative education. Anti-Semitism is often exacerbated in Britain by events and fundamental conflicts elsewhere in the world, particularly the Middle East.

Anti-Muslim Bias

Hostility or misinformation about the religion of Islam that leads to discrimination against Muslim individuals and communities. The Local Authority, the Equality and Human Rights Commission, the Welsh Government and Estyn expect schools to play an active role in tackling anti-Muslim

prejudice and hostility within their own spheres of influence. This can be done through education about religion and the use of positive role models, for example. Anti-Muslim prejudice is not necessarily about hostility towards Islamic religious beliefs, but rather about the denial of equal rights and respect for people of Islamic heritage and the constant baseless stereotypes promoted by the media.

The Local Authority, the Equality and Human Rights Commission, the Welsh Government and Estyn expect schools to have different categories for identifying the basis of racial bullying, e.g. on the basis of religious heritage, when recording cases of racial bullying. This will ensure that patterns of behaviour and attitudes can be more easily detected and a response can be put into action. Racist incidents should be reported to the local authority each term to demonstrate that the school is responding appropriately and to access any further support that may be required.

Under the Public Sector Equality Duty, all schools have a responsibility to build good relationships with those with protected and those who do not. We know that bullying is very often motivated by hostility or prejudice based on an individual's actual or perceived race, religion or culture. At the heart of such bullying is the view that some people are different. By treating others differently, making comments and insults, it is easier to see any group as being set apart and dehumanised. This can remove all compassion. The role of schools in helping all pupils feel that they belong is of immense value in building a cohesive society. Very young children don't see a difference until they learn or adopt attitudes and prejudices that may be present around them. Schools should ensure that their learning environments, materials and curriculum are inclusive and that all children treat those around them with respect.

Appendix 2: Further Support and Advice

Bullies Out – An anti-bullying charity in Wales that works with individuals, schools, colleges, youth and community settings. E-mentors offer online support (e-mail mentorsonline@bulliesout.com). www.bulliesout.com
Email: mail@bulliesout.com

Meic – Information, advice and advocacy for young people. www.meiccymru.org

Anti-Bullying Alliance – Information for schools, parents/carers and children and young people about all aspects of bullying.
www.anti-bullyingalliance.org.uk

Kidscape – An anti-bullying charity that runs workshops for children and young people who have been bullied. www.kidscape.org.uk

Rethink Mental Illness – Advice and information for people with mental health problems.
www.rethink.org

Mencap Cymru – Advice and information about learning disabilities.
<https://wales.mencap.org.uk/cy>

Childline – Counselling for anyone under the age of 19 in the UK. www.childline.org.uk

Kooth - An online counselling and emotional wellbeing platform for children and young people.
www.kooth.com

Family Lives – Support and advice for parents/carers.

ParentZone – Support and advice for parents/carers. www.parentzone.org.uk

YoungMinds - Support to help improve the mental health of children and young people
www.youngminds.org.uk

Internet Watch Foundation – For reporting online images of child sexual abuse.
www.iwf.org.uk

Victim Support – Reporting hate crime in Wales. www.reporthate.victimsupport.org.uk

CEOP (Child Exploitation and Online Protection) – If cases of child sexual abuse or exploitation are suspected. www.ceop.police.uk

NSPCC (National Society for the Prevention of Cruelty to Children). www.nspcc.org.uk

Mental Health Matters Wales – Working with people with a mental health problem.
www.mhmbcb.com/index.htm

Heads Above The Waves –Support for children and young people suffering from depression or self-harm. <http://hatw.co.uk/straight-up-advice>

Internet Matters – Advice on online issues for parents/carers and children and young people.
www.internetmatters.org.uk

EACH (Educational Action Challenging Homophobia) – Providing services to inspire lesbian, gay, bisexual and transgender equality. <https://each.education>

Showing the Red Card to Racism – Training and resources to tackle racism in society. www.theredcard.org

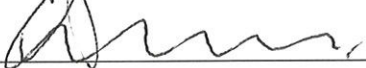
PPN Cymru Support Centre – A toolkit for school staff on PPN. www.wales.nhs.uk/sitesplus/888/page/88504

School Beat – The All Wales School Liaison Core Programme. www.schoolbeat.org/en/parents/know-the-programme/national-events/what-is-the-all-wales-school-liaison-core-programme

Children in Wales – <https://www.childreninwales.org.uk/cy/ein-gwaith/bwllo/>

Children's Commissioner for Wales – <http://www.complantcymru.org.uk/>

Childnet International – Support on all aspects of online safety. www.childnet.com

	Signature	Date
Endorsed by Rhys Angell Jones Headteacher		24/10/25
Endorsed by Rob Evans Chair of Governors		24.10.25

